

**Eesti merestrateegia esimese etapi käigus valminud tööde
avalikustamise koosoleku
protokoll**

Keskkonnaministeeriumis

1. oktoober 2012

Algus: 13.00

Lõpp: 15.45

Osalesid: vt lisa 1

1. Agnes Villmann tegi ülevaate Euroopa Liidu merestrateegia raamdirektiivist (2008/56/EÜ; MSRD) (vt lisa 2 ettekannet).

2. Henn Ojaveer andis ülevaate MSRD artikkel 8 põhjal valminud – Eesti mereala keskkonnaseisundi esialgse hindamise aruandest (vt lisa 3 ettekannet).

Aleksei Lotman: Millise surveteguri kohta võib öelda, et see on Eestis kõige olulisem? Sama ka seisundi parameetrite kohta?

Georg Martin: MSRD art 8 kohane aruanne on koostatud direktiivi lisa III kahe tabeli ülesehitust järgides - loend keskkonnaelementidest ja surveteguritest. Tabelites loetletud tähtsad keskkonnaelemendid ja olulised survetegurid käidi täies ulatuses läbi ning kogu kättesaadav info on kaante vahele koondatud. Direktiivi ükski juhendmaterjal ei nõua survetegurite reastamist tähtsuse või olulisuse järjekorda, seega survetegureid ning valminud aruandeid ei hakatud võrdlema ja reastama, vaid iga survetegur ja selle mõju on ära kirjeldatud iseseisvalt.

Indikaatorid on välja toodud hea keskkonnaseisundi indikaatorite ja keskkonnasihtide kogumi aruandes, kuigi ka seda direktiiv otseselt ei nõua. Seal on indikaatoritele antud hinnang, kas kogu meie mereala osas võib indikaatori seisundit hinnata heaks (roheline värvus), halvaks (punane), indikaator on põhimõtteliselt olemas aga vajab lisauurimist/lisaandmeid (hall), või kui indikaatorit Eesti mereala jaoks hetkel olemas ei ole, st pole eelnevalt olnud kohustust sellealast indikaatorit omada vmt (valge). Rootsi ja Soome nii kaugele ei läinud.

Direktiivi kohaselt peame ütlema, kas on hea seisund meie merealal saavutatud või mitte aastal 2020. Praegu loetlesime indikaatorid, millele on olemas andmerekad ning andsime esialgse hinnangu olemasoleva meetoodika alusel, mida seni on vaid rannikumere ulatuses kasutatud (st vajab järgmistes etappides veel täiendavalt ülevaatamist). Tähtsusjärjekorra kaalumiseks puudub täna ka meetoodika, näiteks ei saa öelda, et klorofüll a on tähtsam kui mõni teine indikaator, hetkel saame vaid öelda, et selle indikaatori järgi on „selline“ seisund.

Kristjan Piirimäe: Miks on fragmenteeritud seisundi ja survetegurite teemat? Seda saab lihtsate vahenditega ühtlustada.

G. Martin: Kogu esimese etapi töid tehti väga konkreetses direktiivi poolt etteantud raamistikus. Info kogus ja määramatus on väga suur ning pole kokkulepitud Komisjoni tasemel kindlat metoodikat, kuidas seisundit ja survetegureid siduda. Eesmärgiks 2012 tähtaegadega oli esmakordselt koguda kogu Euroopas kokku olemasolev / kättesaadav informatsioon riikide merealade kohta ning seda väga konkreetse direktiivi poolt etteantud raamistiku järgi, et oleks võimalik Komisjonil artikkel 12 kohast hinnangut tehtud töödele anda, et oleks võrreldavus.

3. Valdur Lahtvee tegi ülevaate MSRD artikkel 8 põhjal valminud – Eesti mereala keskkonnaseisundi esialgse hindamise sotsiaal-majandusliku analüüsi aruandest (vt lisa 4 ettekannet).

K. Piirimäe: Kommentaar ettekande ühiskanalisisatsiooni teema kohta, nimelt see, mis hajareostusega satub keskkonda, ei levi kõik vooluveega Läänemere, vaid osa töödeldakse keskkonna enda poolt, küll aga kui on suur linnastumine ning asfalteeritud maa, on reostus suurem.

H. Ojaveer: Kommentaar ettekande kalastuse teema kohta - kalastuses eluspüük väheneb. Tulevikus laieneb vesiviljelus.

Silver Vahtra: Eestil on selliseid alasid, kus rakendada vesiviljelust. Milline on vajadus selliste statistiliste andmete järgi, et saada ülevaadet, kuidas meri annab lisaväärtust? Millistest mahtudest me räägime? Kas on üldse praegu ettekujutust või on see teema, mida peame alles hakkama analüüsima?

V. Lahtvee: Statistikaamet on teadlik rahvusvahelistest nõuetest. Initsiatiiv tuleb Komisjonist, kus peetakse arvet loodusressursside üle. Pilotseid arvepidamisi tehakse ka juba meie Statistikaametis aga konkreetselt mere kohta pole veel ühtegi sellist pilooti.

Agnes Pilv: Kas meil on andmeid sotsiaal-majandusliku analüüsi tegemiseks?

V. Lahtvee: antud töö jaoks me tuletasime mingitest analoogiatest, st kuidas teised riigid on teinud. Ökosüsteemide hindamiseks väga palju metoodikaid. Küsimus on, kas riik hakkab neid uuringuid tellima, et teadmine tekkiks?

K. Piirimäe: Puudu on hetkel andmete konverteerimine.

Katrin Broks: Järjest rohkem vaadeldakse ka mitte-majanduslikke teenuseid, nt esteetiline ja spirituaalne väärtus. Kui neile ei ole võimalik rahalist väärtust juurde panna, siis see ei tähenda, et neid ei peaks arvestama hindamise pakettis.

A. Lotman: Hiljuti võeti vastu Eesti merenduspoliitika arengukava, mida on kasutatud antud aruandes ühe allikana. Puudus aga analüüs, et kas need tegevussuunad, mida see dokument sisaldab, toovad mere heale keskkonnaseisundile lähemale?

V. Lahtvee: Sellist analüüsi me merestrategia töö raames ei teinud. Kui hakatakse järgmist merenduspoliitika arengukava kokku panema, siis tuleks sellele ka sotsiaal-majanduslik analüüs juurde teha.

H. Ojaveer: Täiendavaks kommentaariks – kevadel toimunud merestrategia konverentsil Kopenhaagenis rõhutati, et peaksime mitte ainult rääkima ja keskenduma vaid merekeskkonna säilitamisest vaid ka taastamisest.

4. Georg Martin andis ülevaate MSRD artiklite 9 ja 10 põhjal valminud – Eesti mereala hea keskkonnaseisundi indikaatorite ja keskkonnasihtide kogumi aruandest (vt lisa 5 ettekannet).

H. Ojaveer: Täiendavaks kommentaariks – D3 (ik descriptor, tunnus nr 3) puhul, need punased kastid ettekandes näitavad kroonilist ülepüüki.

K. Piirimäe: D5 lõpus neli rohelist põhjataimestiku indikaatorit (eutrofeerumise vallas). Jääb mulje, et madalate lahtede kinnikasvamine pole mingi probleem?

G. Martin: Indikaatorid on etteantud Komisjoni 1. sept 2010 otsuses, millest aruande koostamisel lähtuti, kuid Eesti indikaatorite valik on tehtud ekspertide valikul tulenevalt andmete kättesaadavusest antud indikaatori osas ning meetodika olemasolust hea keskkonnaseisundi määratlemiseks terve mereala ulatuses. Aruandes toodud indikaatoritest puudub hetkel indikaator, mis hindaks kinnikasvamist.

S. Vahtra: Täiendavaks kommentaariks - konkreetne indikaatori seisund annab informatsiooni selle konkreetsete indikaatori kohta Eesti mereala jaoks.

A. Lotman: Liikide juures on lindudega seotud 2 indikaatorit - talvituv väikekoskla ja kümnokk-luige populatsiooniindeks talvel - millest selline liikide valik?

G. Martin: Kaasatud ekspertidel oli voli valida, millised liigid nad võtavad, lähtudes andmete kättesaadavusest ning võimalusest anda hinnangut valitud indikaatoriga terve mereala kohta.

Andres Kalamees: Kas valminud aruande täiendamisvõimalusi on veel? Näiteks võiks 1 indikaatori olla merikotkas, ning ka raskemetallide sisaldus munakooses.

G. Martin: Täiendada saab veel. Mida rohkem lisaandmeid, seda parema kvaliteediga aruanne.

Urmast Lips: Täiendav kommentaar - protsess pole sugugi lõppenud. Seireprogrammi jaoks on järgnevalt vaja koondada 2014 aastaks need indikaatorid, mida hakkame seirama, eesmärgiga Eesti mereala seisundit kirjeldada ning aastaks 2016 valmiva meetmeprogrammi jaoks on vaja defineerida indikaatorid, mille abil oskaksime hinnata sihtide saavutamist/mittesaavutamist ja selgelt öelda, milliste surveegurite mõju leevendamiseks on vaja täiendavaid meetmeid võtta.

S. Vahtra: Täienduseks Urmasele, peame olema neid indikaatoreid hiljem võimelised ka seirama, st arvestama ka koostatava seireprogrammi maksumust.

A. Villmann: Täienduseks - INTERREGi projekti GES-REG üks peaesmärke on ettepanek seireprogrammi koostamiseks. Seireprogrammi väljatöötamine on merestrategia järgmine etapp (aastaks 2014).

A. Kalamees: HELCOMil on tänaseks väljatöötatud ja kokkulepitud terve hulk indikaatoreid, kui palju selle tööga arvestatud on aruandes?

G. Martin: Oleme HELCOMis tehtud maksimaalselt arvestanud koostatud aruandes.

K. Broks: Kui räägime ökosüsteemi terviklikkusest, mil viisil on tagatud ökosüsteemipõhise hindamise järgimine?

G. Martin: Inventuuri aluseks oli Komisjoni otsus, midagi täiendavat juurde me ei võtnud. Loomulikult võib tekkida veel vajadus lisada indikaatoreid, aga see on järgmine etapp.

H. Ojaveer: Arvan, et see küsimus on ääretult oluline, sest nende asjadega tegelejatel on see lisatöö. Enamvähem on teadlastele selgeks saanud, mis asi on indikaator, seda eelkõige nt Põhjameres, mis on väga hästi uuritud. Šoti- ja Inglismaa ei oska ühtegi indikaatorit veel välja pakkuda vastupidiselt meie mitmetele indikaatoritele.

A. Lotman: Igat direktiivi saab kahel viisil täita - et mitte saada rikkumismenetlust või et kaitsta oma merd. Kui lähtuda direktiivi mõttest, siis ka need artiklid 8, 9 ja 10 moodustavad terviku ning seetõttu küsin aruannete sünteesi juba selle esimese aruande juures ja see peab ka seonduma indikaatoritega. Kui valime indikaatoreid ainult andmete olmasolu põhjal, nt linnuliikide valiku puhul - kühmknokk-luik annab vähe infot. Praegusest hes keskkonnaseisundi- ja sihtide määratlusest ei saa nägemust, millisena tahame oma merd aastaks 2020 näha.

G. Martin: Mis puudutab meie aruande ülesehitust, siis tollel hetkel kui hakkasime esimest aruannet tegema, võtsime naaberriikidega aluseks sakslaste töö, mis tugineb direktiivi ülesehitusele. Ka järgmiste tööde puhul võeti aluseks direktiiv ja lepiti kokku, et kogume olemasoleva materjali kokku ning järgmistes etappides toimub süntees, ka seda sarnaselt naaberriikidele. Antud juhul võtsime aluseks konkreetset Komisjoni poolt koostatud juhendid.

U. Lips: Täienduseks - nõus, et võiksime teha täiendavalt tööd ja lisada veel indikaatoreid, kuid pole mõtet pakkuda välja selliseid indikaatoreid, milleks pole meil ressursi. Oleme seni kaasanud maksimaalselt eksperte aruannete koostamisse, samuti oleme teinud tihedat koostööd nii rootslaste kui soomlastega.

A. Villmann: Kaasamine on merestrateegia puhul olnud meie huvi algusest peale, kaasates maksimaalse tiimi Eesti erinevaid eksperte, et selline suur töö oleks üldse võimalik valmis saada. Samuti oleme läbi ministeeriumi kodulehe avalikuks kommenteerimiseks pannud nii mustandeid töödest kui ka nüüd avalikul väljapanekul kõik ekspertide hinnangul viimistletud tööd, et avalikkuselt veel viimaseid täiendusettepanekuid saada enne Komisjonile aruandmist.

G. Martin: Hiljuti ilmus Nature's artikkel, mis hindab nii loodust, inimesi, kliimamuutusi kui ka kõikide riikide merealasisid. Selle artikli edetabeli kohaselt on Eesti 6ndal kohal. Sellise näite varal on oht, et ei kasutata piisavalt andmeid ning agregeerimisel tekib oht, et jõutakse ühe numbrini, kuid seos reaalsusega võib ära kaduda.

A. Lotman: See agregeerituse tase, millest mina räägin, eeldab just seda, et saaks seda kasutada meetmeprogrammi koostamisel. Täna oleks oodanud informatsiooni, kui prioriteetne on meie mere seisukohalt põllumajandusest pärineva reostuse vähenemine jne. Kui palju parandavad meetmed meie mereseisundit?

G. Martin: Antud aja ja inimressursi juures on meie hinnangul tulemus väga hea ning katab direktiivist tulenevad kohustused. Loomulikult on see alles algus, ning edasist tööd on järgmiste etappide käigus survetegurite prioritseerimisel jm veel palju. Antud töö ülesanne oli info kokkukorjamine, olemasoleva info või selle puudumise väljaselgitamine. Küsitu on järgmiste etappide töö direktiivi kohaselt.

A. Villmann: Selle nädala lõpuks ootame kirjalike kommentaare/täiendusettepanekuid.